

Kaders 2018

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Aanpassingen meerjarenbegroting 2018-2021	5
2.1 Saldo aanvragen kaders 2018	5
2.2 Jaarrekening 2016	5
2.3 Bijstelling budgetten	5
2.4 Eerste tussentijdse rapportage 2017	5
2.5 Nieuw beleid	6
2.5.1 Exploitatie	6
2.5.2 Exploitatiekredieten	8
2.5.3 Investerings	8
2.6 Algemene dekkingsmiddelen	10
2.6.1 Algemene uitkering	10
2.6.2 Ombuigingen	10
2.6.3 Inzet algemene reserve (begrotingstekorten)	10
2.7 Risicobeheersing	11
3. Indeling begroting	12
3.1 Programma's	12
3.1.1 Beleidsindicatoren (<i>nieuw</i>)	12
3.1.2 BBV-rentelasten (<i>nieuw</i>)	12
3.3 Vervallen paragrafen	12
3.3.1 Friciekosten	12
3.3.2 Sociaal Domein	13
4. Kaders voor de begroting 2017	14
4.1 Begrotingscirculaire 2018-2021 Provincie Zuid-Holland	14
4.2 Aanpassing interne regelgeving	14
4.3 Uitgaven	14
4.4 Inkomsten	14
4.5 Salarisontwikkelingen	14
4.6 Investerings	15
4.7 Verbonden partijen	15
4.8 Financiering	15
4.9 Programmatisch werken	16
5. Lokale heffingen, rechten en leges	17
5.1 Harmonisatie is afgerond	17
5.2 Onroerende Zaakbelasting – Rioolheffing – Afvalstoffenheffing	17
5.3 Toeristenbelasting en watertoeristenbelasting	17
5.4 Hondenbelasting	17
5.5 Kostendekkende leges	17
5.6 Lijkbezorgingsrechten	17
5.7 BIZ heffing – Havengelden - Marktgelden	17

5.8 Precariobelasting	17
5.9 Kostendekkendheid	18
Bijlage 1 – Begrotingscirculaire Provincie Zuid-Holland	19
Bijlage 2 – Toelichting op nieuw beleid	22
2.1 Exploitatie	22
2.2 Exploitatiekredieten.....	28
2.3 Investeringsen	30

Zaaknummer: ZK17000019	Behorend bij raadsbesluit nr: 17-0014935	Documentnummer: 17-0017592
----------------------------------	--	--------------------------------------

Kaders begroting 2018

1. Inleiding

Voor u ligt het document "Kaders 2018". In de financiële verordening gemeente Krimpenerwaard 2017 (artikel 4, lid 1) is opgenomen dat het college van B&W aan de gemeenteraad een nota aanbiedt met een voorstel voor het beleid en de financiële kaders van de begroting voor het volgende begrotingsjaar en de meerjarenraming. Het document vormt een hulpmiddel voor de gemeenteraad om het college kaders mee te geven voor het opstellen van de meerjarenbegroting 2018-2021.

De basis voor deze kaders wordt gevormd door de op 8 november 2016 vastgestelde begroting 2017 met de meerjarenraming. Deze begroting laat, in samenhang met het vastgestelde dekkingsplan, een meerjarig sluitende begroting zien met vanaf 2018 een oplopend overschot. Vanuit dat startpunt is geïnventariseerd op welke onderdelen we intensivering van beleid noodzakelijk vinden, waar we verwachten dat inkomsten en uitgaven gaan veranderen en welke investeringen op ons af komen. De aanvragen zijn beoordeeld op de categorieën:

Wettelijk	-	er is sprake van een wettelijke verplichting vanaf 2018
Noodzakelijk	-	er is sprake van urgentie vanuit de politiek of bedrijfsvoering om de aanvraag in 2018 mee te nemen
Wenselijk	-	de aanvraag is niet wettelijk of noodzakelijk

De investeringen voor de komende jaren zijn op basis van eenzelfde beoordeling opgenomen in de kadernota. De hieruit voortvloeiende lasten in verband met rente en afschrijving zijn ook verwerkt, voor zover deze van invloed zijn op het saldo van de exploitatie. Overigens betreft een groot deel van de investeringen vervangingsinvesteringen waarvan de lasten al in de begroting zijn opgenomen of investeringen die ten laste worden gebracht van voorzieningen.

De meerjarige saldi voortvloeiend uit de 1^e Tussentijdse rapportage 2017 zijn ook meegenomen in de Kaders voor 2018. Bij ongewijzigde vaststelling van de Tussentijdse rapportage leidt dit tot het volgende meerjarige beeld.

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Ruimte in meerjarenbegroting	8	130	150	150
Saldo 1^e Tussentijdse rapportage 2017	424	413	483	483
Kaders 2018:				
Structureel	-301	-486	-588	-1.500
Noodzakelijk	-301	-446	-629	-1.453
Wenselijk	-	-40	-39	-47
Saldo kaders	131	57	45	-867

Bedragen x € 1.000

De forse toename in 2021 is met name te verklaren doordat er bij de herindeling voor gekozen is om vanuit de frictiekosten een storting te doen in de reserve Automatisering. Op deze wijze konden de lasten als gevolg automatiseringsinvesteringen worden gedekt. Na 2020 is de reserve nagenoeg volledig leeg, waardoor er geen kapitaallasten meer uit gedekt kunnen worden. Een deel van de betreffende investeringen is inmiddels aan vervanging toe.

De meerjarige saldi zoals gepresenteerd in deze kadernota geven nog geen zekerheid ten aanzien van het daadwerkelijke saldo van de meerjarenbegroting 2018-2021. Het is nu nog te vroeg om daarop vooruit te lopen. Zo is de uitkomst van de meicirculaire niet meegenomen in het saldo van deze kadernota. Over de uitkomsten van deze circulaire wordt u separaat geïnformeerd. Bij de

begroting 2018 worden indien mogelijk ook de meest actuele inzichten vanuit de septembercirculaire verwerkt.

De gepresenteerde meerjarige saldo's worden komende periode uitgewerkt en voor het tekort worden oplossingen gezocht, zodat we wederom een sluitende meerjarenbegroting kunnen voorleggen. Om dit te bewerkstelligen hanteren we de werkwijze die ook bij de totstandkoming van de begrotingen 2016 en 2017 tot een sluitend meerjarenperspectief heeft geleid. Dit betekent primair dat dekking voor nieuw beleid wordt gevonden binnen bestaande middelen. Wanneer dit niet de benodigde ruimte oplevert, wordt naar alternatieve voorstellen gezocht. Deze kunt u dan tegemoet zien bij behandeling van de begroting 2018.

In het voorgaande zijn alleen de structurele posten gepresenteerd. Voor de incidentele aanvragen geldt dat deze ten laste van reserves kunnen worden gebracht. Hiermee zijn ze niet van invloed op het saldo van de exploitatie. In onderstaand overzicht is te zien voor welke bedragen er per programma en jaarschijf incidenteel een beroep wordt gedaan op de algemene en bestemmingsreserves. De betreffende aanvragen die hiermee worden gedekt, zijn wel toegelicht in deze nota.

	2018	2019	2020	2021
Bestemmingsreserve	340	0	0	0
Financiën en algemene dekkingsmiddelen	300	0	0	0
Ruimtelijke ordening, wonen en mobiliteit	15	0	0	0
Samenleving	25	0	0	0
Algemene reserve	1.390	417	0	0
Bestuur en dienstverlening	45	0	0	0
Duurzaamheid, infrastructuur en milieu	300	0	0	0
Financiën en algemene dekkingsmiddelen	295	0	0	0
Jeugd en Wmo	50	17	0	0
Openbare orde en veiligheid	15	0	0	0
Ruimtelijke ordening, wonen en mobiliteit	550	400	0	0
Samenleving	100	0	0	0
Werk en inkomen	35	0	0	0
Eindtotaal	1.730	417	0	0

Bedragen x € 1.000

Voor de opzet van de kadernota 2018 is aansluiting gezocht bij de kadernota 2017. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de aanpassingen op de meerjarenbegroting en de gevolgen die deze hebben. Hoofdstuk 3 gaat in op de indeling van de begroting. Vervolgens worden in hoofdstuk 4 de bij het opstellen van de meerjarenraming 2017 te hanteren kaders toegelicht. Deze kaders vinden hun oorsprong zowel in door externe partijen opgelegde regels als in interne, door ons zelf opgelegde, criteria. Tenslotte wordt in hoofdstuk 5 ingegaan op de lokale heffingen, rechten en leges.

2. Aanpassingen meerjarenbegroting 2018-2021

2.1 Saldo aanvragen kaders 2018

De voorliggende nota Kaders 2018 brengt in beeld welke ontwikkelingen en voorstellen van invloed zijn op de nog op te stellen begroting 2018-2021. De financiële vertaling voortvloeiend uit de voorstellen met betrekking tot de exploitatie zoals opgenomen in deze kadernota leiden tot extra lasten van € 301.000 in 2018, € 486.000 in 2019, € 588.000 in 2020 en € 1.500.000 in 2021.

Het vertrekpunt voor het opstellen van de begroting 2018 is de jaarschijf 2018 uit de meerjarenbegroting 2017. Het saldo van deze begroting, na bestemming, is in iedere jaarschijf € 0. Hierbij is het saldo voor 2021 vooralsnog gelijk gesteld aan 2020.

Ter informatie is in onderstaand overzicht het dekkingsplan opgenomen van de begroting 2017-2020, doorgetrokken naar 2021. Om te komen tot een structureel sluitende begroting is in de jaarschijf 2017, conform de gemaakte afspraak met de toezichthouder, nog een beroep gedaan op de algemene reserve begrotingstekorten. Ook is een aantal structurele ombuigingen in de begroting verwerkt die ertoe leiden dat de meerjarenbegroting vanaf de jaarschijf 2018 een oplopend overschot laat zien. Deze overschotten zijn betrokken in het saldo van de Kaders 2018 (zie ook tabel in inleiding).

	2017	2018	2019	2020	2021
Startpunt primaire begroting	-965	-82	15	10	10
Inzet Algemene reserve (onderdeel begrotingstekorten)	1.105	360	-	-	-
In begroting opgenomen ombuigingen	65	90	115	140	140
Saldo na ombuigingen	205	368	130	150	150
Toevoeging reserves					
Algemene reserve (onderdeel begrotingstekorten)	205	360	-	-	-
Algemene reserve	-	8	130	150	150
Saldo begroting 2017-2020	0	0	0	0	0

Bedragen x € 1.000

2.2 Jaarrekening 2016

De structurele financiële effecten die voortvloeien uit de jaarrekening 2016 zijn meegenomen in de eerste tussenrapportage 2017.

2.3 Bijstelling budgetten

Vooralsnog zijn er in 2017 geen vastgestelde begrotingswijzigingen met structurele gevolgen voor de exploitatie. De structurele gevolgen vanuit de eerste tussenrapportage 2017 zijn al wel meegenomen in het financiële beeld van deze kadernota. Eventuele nog volgende structurele begrotingswijzigingen verwerken we indien mogelijk in de meerjarenbegroting 2018.

2.4 Eerste tussentijdse rapportage 2017

Als gevolg van diverse bijstellingen van budgetten laat de Eerste tussentijdse rapportage 2017 meerjarig onderstaande positieve saldi zien.

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Saldo 1^e Tussentijdse rapportage 2017	424	413	483	483

Bedragen x € 1.000

Uitgaande van ongewijzigde vaststelling van de rapportage, zijn deze saldi betrokken in het opstellen van de Kaders 2018.

2.5 Nieuw beleid

Ten opzichte van de begroting 2017 is sprake van een aantal nieuwe posten. Dit betreft zowel exploitatie als investeringen. In het onderstaande worden de betreffende posten per jaarschijf gepresenteerd. Een nadere toelichting op de individuele posten is opgenomen in **bijlage 2**.

2.5.1 Exploitatie

Onderstaand is per programma een overzicht opgenomen van de nieuw op te nemen posten in de exploitatie. Hierbij is aangegeven of in de dekking is voorzien of dat het van invloed is op het saldo.

Samenleving

	2018	2019	2020	2021
Incidenteel	-25	0	0	0
Wettelijk	-25	0	0	0
Uitvoeringsplan Overtuin Bisdom van Vliet	-25	0	0	0
Structureel	-99	-99	-99	-99
Wettelijk	-99	-99	-99	-99
Bijdrage RDOG i.v.m. Rijksvaccinatieprogramma (RVP) (budgettair neutraal: staat bijdrage uit Gemeentefonds tegenover)	-99	-99	-99	-99
Eindtotaal	-124	-99	-99	-99

Bedragen x € 1.000

Jeugd en Wmo

	2018	2019	2020	2021
Incidenteel	-50	-17	0	0
Wettelijk	-50	-17	0	0
Wet Oke (Voor en Vroegschoolse Educatie)	-50	-17	0	0
Eindtotaal	-50	-17	0	0

Bedragen x € 1.000

Openbare orde en veiligheid

	2018	2019	2020	2021
Incidenteel	-15	0	0	0
Wettelijk	-15	0	0	0
Uitbreiding contract buurtbemiddeling	-15	0	0	0
Eindtotaal	-15	0	0	0

Bedragen x € 1.000

Werk en inkomen

	2018	2019	2020	2021
Incidenteel	-35	0	0	0
Noodzakelijk	-35	0	0	0
Communicatieplan Sociale Zaken	-35	0	0	0
Structureel	0	-15	-15	-15
Noodzakelijk	0	-15	-15	-15
Communicatieplan Sociale Zaken	0	-15	-15	-15
Eindtotaal	-35	-15	-15	-15

Bedragen x € 1.000

Ruimtelijke ordening, wonen en mobiliteit

	2018	2019	2020	2021
Structureel	-117	-117	-117	-117
Noodzakelijk	-117	-117	-117	-117
Veerdienst Gouderak Moordrecht	-72	-72	-72	-72
Veerdienst Lekkerkerk - Nieuw Lekkerland	-45	-45	-45	-45
Eindtotaal	-117	-117	-117	-117

Bedragen x € 1.000

Duurzaamheid, infrastructuur en milieu

	2018	2019	2020	2021
Structureel	-11	-11	-11	-11
Noodzakelijk	-11	-11	-11	-11
Bijdrage GR ODMH	-11	-11	-11	-11
Eindtotaal	-11	-11	-11	-11

Bedragen x € 1.000

Bestuur en dienstverlening

	2018	2019	2020	2021
Incidenteel	-45	0	0	0
Wenselijk	-30	0	0	0
Communicatie rondom verkiezingen	-30	0	0	0
Wettelijk	-15	0	0	0
Kwaliteit Basis Registratie Personen	-15	0	0	0
Structureel	-18	-18	-18	-18
Noodzakelijk	-18	-18	-18	-18
Digitaliseren producten KCC	-9	-9	-9	-9
Politieke uitzendingen RTV Krimpenerwaard	-9	-9	-9	-9
Wenselijk	0	0	0	0
Bestrijding identiteitsfraude	-15	-8	-8	-8
Bestrijding identiteitsfraude (opbrengst)	15	8	8	8
Eindtotaal	-63	-18	-18	-18

Bedragen x € 1.000

Financiën en algemene dekkingsmiddelen

	2018	2019	2020	2021
Incidenteel	-45	0	0	0
Wettelijk	-45	0	0	0
Aanpassing arbeidsomstandighedenwet (Arbowet)	-45	0	0	0
Structureel	-154	-276	-379	-454
Noodzakelijk	-154	-259	-362	-436
Advisering	-10	-10	-10	-10
Bijhouden BGT	-30	-30	-30	-30
SVHW	-30	-60	-89	-89
Beveiligingskosten	-10	-10	-10	-10
Inzet slappe bodemmiddelen ten behoeve van Riolerings	-74	-149	-223	-297
Wenselijk	0	-18	-18	-18
P&C digitalisering	0	-18	-18	-18
Eindtotaal	-199	-276	-379	-454

Bedragen x € 1.000

Kapitaallasten

Een aantal van de aan te vragen investeringen (zie 2.5.3) leidt tot extra kapitaallasten die ten laste van de exploitatie komen. In onderstaand overzicht is per programma aangegeven welk bedrag dit per jaar betreft.

	2018	2019	2020	2021
Kapitaallasten	0	-48	-48	-885
Bestuur en dienstverlening	0	-4	-4	-4
Financiën en algemene dekkingsmiddelen	0	-31	-31	-868
Openbare orde en veiligheid	0	-13	-13	-13

Bedragen x € 1.000

2.5.2 Exploitatiekredieten

Onderstaand is per programma een overzicht opgenomen van exploitatiekredieten. De lasten van deze kredieten lopen via de exploitatie en worden gedekt vanuit een reserve en zijn daarmee budgettair neutraal voor de exploitatie. De betreffende reserve wordt ook benoemd.

Ruimtelijke ordening, wonen en mobiliteit

	€_Investing	2018	2019	2020	2021
Noodzakelijk	-965	0	0	0	0
Aanvraag	-965	-565	-400	0	0
Actualisatie ruimtelijke plannen.	-15	-15	0	0	0
Programma Verandering Ruimtelijk Domein	-950	-550	-400	0	0
Dekking	0	565	400	0	0
Actualisatie ruimtelijke plannen (reserve Bestemmingsplannen)	0	15	0	0	0
Programma Verandering Ruimtelijk Domein (Algemene reserve)	0	550	400	0	0

Bedragen x € 1.000

Financiën en algemene dekkingsmiddelen

	€_Investing	2018	2019	2020	2021
Noodzakelijk	-550	0	0	0	0
Aanvraag	-550	-550	0	0	0
In company opleidingstraject	-300	-300	0	0	0
Budget in verband met vervanging bij langdurige afwezigheid	-250	-250	0	0	0
Dekking	0	550	0	0	0
In company opleidingstraject (reserve Personeelsbeleid)	0	300	0	0	0
Budget in verband met vervanging bij langdurige afwezigheid (reserve Personeelsbeleid)	0	250	0	0	0

Bedragen x € 1.000

2.5.3 Investerings

Onderstaand is per programma een overzicht opgenomen van de op te nemen investeringen. Het betreft zowel nieuwe als vervangingsinvesteringen. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten zijn verwerkt binnen onderdeel 2.5.1. Exploitatie.

Samenleving

	€ Investering	2018	2019	2020	2021
Noodzakelijk	-269	-269	0	0	0
Meerjarenonderhoudsplan Sportvelden	-55	-55	0	0	0
Onderwijshuisvesting	-100	-100	0	0	0
Renovatie Gouderak	-114	-114	0	0	0
Wettelijk	-180	-180	0	0	0
Ophogen en herinrichten begraafplaats Krimpen a/d Lek	-180	-180	0	0	0
Eindtotaal	-449	-449	0	0	0

Bedragen x € 1.000

Openbare orde en veiligheid

	€ Investering	2018	2019	2020	2021
Noodzakelijk	P.m.	P.m.	0	P.m.	0
Terugkoop brandweerkazerne Bergambacht	P.m.	P.m.	0	0	0
Terugkoop brandweerkazerne Haastrecht	P.m.	0	0	P.m.	0
Terugkoop brandweerkazerne Krimpen a/d Lek	P.m.	0	0	P.m.	0
Eindtotaal	P.m.	P.m.	0	P.m.	0

Bedragen x € 1.000

Duurzaamheid, infrastructuur en milieu

	€ Investering	2018	2019	2020	2021
Incidenteel	-10.731	-7.040	-3.691	0	0
Noodzakelijk	-10.460	-6.770	-3.691	0	0
Verduurzaming gemeentelijk vastgoed	-300	-300	0	0	0
vGRP	-9.560	-5.870	-3.691	0	0
Afvalstoffen	-600	-600	0	0	0
Wenselijk	-271	-271	0	0	0
Afvalstoffen	-271	-271	0	0	0
Eindtotaal	-10.731	-7.040	-3.691	0	0

Bedragen x € 1.000

Bestuur en dienstverlening

	€ Investering	2018	2019	2020	2021
Noodzakelijk	-19	-19	0	0	0
Digitaliseren producten KCC	-19	-19	0	0	0
Eindtotaal	-19	-19	0	0	0

Bedragen x € 1.000

Financiën en algemene dekkingsmiddelen

	€ Investering	2018	2019	2020	2021
Noodzakelijk	-3.878	-1.549	-492	-693	-1.144
Meerjarenonderhoudsplan I&A	-3.035	-1.121	-107	-693	-1.114
Verhoging opslag en back-up ruimte van 30% naar 35% per jaar	-70	-40	0	0	-30
Vervangen digitale facturering	-72	-72	0	0	0
Vervanging en verduurzaming wagenpark	-701	-316	-385	0	0
Wenselijk	-140	-140	0	0	0
P&C digitalisering	-100	-100	0	0	0
Videoconferencing	-40	-40	0	0	0
Eindtotaal	-4.018	-1.689	-492	-693	-1.144

Bedragen x € 1.000

2.6 Algemene dekkingsmiddelen

Dekking van uitgaven kan op verschillende manieren plaatsvinden. Incidentele lasten kunnen incidenteel worden gedekt uit reserves of incidentele baten. Structurele lasten worden gedekt door structurele baten, tenzij expliciet anders vermeld. Voor uitgaven die betrekking hebben op periodiek onderhoud aan onze kapitaalgoederen (onder andere wegen, gebouwen en openbare verlichting) wordt jaarlijks 'gespaard' door toevoeging van een bedrag aan de betreffende voorziening.

In de begroting presenteren wij u een volledig overzicht van de uitgaven, inkomsten en dekking, waarbij wordt ingegaan op het structurele of incidentele karakter ervan.

Het belangrijkste onderdeel van de dekking van de uitgaven zijn de algemene uitkering en de opbrengst van gemeentelijke belastingen.

2.6.1 Algemene uitkering

Volgens de provinciale kaders moet in de begroting minimaal uitgegaan worden van de in de meicirculaire 2017 gepresenteerde gegevens. Deze circulaire is pas op 1 juni jl. verschenen, waardoor het niet meer mogelijk was om de hierin opgenomen gegevens nog in deze kadernota te kunnen presenteren. U wordt daarom afzonderlijk over de meerjarige gevolgen van deze circulaire geïnformeerd. Uiteraard worden de uitkomsten wel meegenomen bij het opstellen van de begroting 2018.

Technische aanpassing gemeentefonds voor gezamenlijke uitvoering gemeentelijke activiteiten

De gemeenten werken op een aantal punten nauw samen om de uitvoering van publieksdiensten te stroomlijnen en de toegankelijkheid ervan te vergroten. Bijvoorbeeld in het kader van de Digitale agenda 2020. De financiering van dergelijke gezamenlijke activiteiten verliep tot en met 2017 door een uitname uit het Gemeentefonds (na goedkeuring ervan door de Algemene Leden Vergadering van de VNG), die het ministerie van BZK uitbetaalde aan de VNG. Met ingang van 2018 wordt de financieringsroute aangepast. De middelen voor de gezamenlijke gemeentelijke activiteiten worden vanaf dat moment niet meer onttrokken aan het Gemeentefonds, maar naar rato bij alle gemeenten opgevraagd (gefactureerd) door de VNG, die de gezamenlijke gemeentelijke activiteiten organiseert en uitvoert. Daartoe wordt het Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering in het leven geroepen. De bijdrage van de gemeenten aan het fonds is even groot als de uitname die het ministerie van BZK uit het Gemeentefonds zou hebben gedaan. De technische aanpassing pakt dus budgettair neutraal uit.

2.6.2 Ombuigingen

Ter dekking van het structurele begrotingstekort zijn in de begroting 2017 meerjarig ombuigingen opgenomen. Hierbij is een ingroeimodel gehanteerd. De bedragen uit de afzonderlijke jaarschijven worden verwerkt in de meerjarenbegroting 2018. Dit betekent dat de betreffende ombuiging ook in de komende begroting overeind blijft. De daadwerkelijke invulling van de individuele posten wordt gemonitord. Indien blijkt dat invulling niet of slechts deels mogelijk blijkt, dan doet het college voorstellen voor alternatieve dekking.

Indien er binnen een jaarschijf sprake is van een financieel tekort als gevolg van nieuw beleid en/of investeringen, dan wordt een oplossingsrichting gehanteerd waarbij het uitgangspunt is dat ruimte wordt gezocht binnen de bestaande begroting. Wanneer het niet mogelijk blijkt om de benodigde ombuigingen binnen de bestaande begroting te realiseren, wordt bij de begroting 2018-2021 een voorstel gedaan om een structureel sluitende meerjarenbegroting vast te kunnen stellen. Dit binnen de kaders van ons eigen financieel beleid en de vereisten van de toezichthouder.

2.6.3 Inzet algemene reserve (begrotingstekorten)

Voor de dekking van de meerjarige begrotingstekorten in de jaren 2015-2018 is bij de bijgestelde begroting 2015 een reserve Begrotingstekorten ingesteld, als onderdeel van de Algemene reserve vrij vermogen. Doordat in de meerjarenbegroting 2017-2020 de jaarschijf 2018 al een klein overschot laat zien is vanaf 2018, een jaar eerder dan aanvankelijk gepland, geen beroep op de Algemene reserve (begrotingstekorten) meer nodig voor de dekking van het begrotingstekort.

2.7 Risicobeheersing

Op 1 november 2016 is de nota Risicomanagement vastgesteld door de gemeenteraad. Begin 2017 is een volledig nieuwe risico-inventarisatie uitgevoerd. De uitkomsten zijn opgenomen in de jaarrekening 2016. Voor de begroting 2018 vindt opnieuw een actualisatie plaats.

3. Indeling begroting

3.1 Programma's

In de begroting worden de volgende programma's gehanteerd:

- Samenleving
- Jeugd en WMO
- Openbare orde en veiligheid
- Werk en inkomen
- Economie, ondernemen en bedrijvigheid
- Ruimtelijke ordening, wonen en mobiliteit
- Duurzaamheid, infrastructuur en milieu
- Recreatie en toerisme
- Bestuur en dienstverlening
- Financiering en algemene dekkingsmiddelen

De indeling en opbouw van de programma's blijft hetzelfde zoals deze in de voorgaande begrotingen is gehanteerd. Hierdoor blijven ze herkenbaar en verbonden met het Collegewerkprogramma.

3.1.1 Beleidsindicatoren (*nieuw*)

Op grond van de wijziging van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) van 5 maart 2016, moeten gemeenten voortaan in de programma's de maatschappelijke effecten die met de verschillende programma's worden beoogd, toelichten aan de hand van beleidsindicatoren. Bij ministeriële regeling is hiertoe een set van 39 beleidsindicatoren verplicht gesteld.

Met de implementatie van de indicatoren worden raadsleden in staat gesteld om op maatschappelijke effecten te kunnen sturen. Bovendien wordt de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten op deze manier vergroot.

Het staat gemeenten vrij om naast de verplichte indicatoren ook nog facultatieve indicatoren op te nemen. Dit kan eventueel op basis van een door de VNG hiertoe ontwikkelde set. Met en binnen de auditcommissie wordt gesproken over de uitwerking van facultatieve indicatoren. Mogelijk leidt dit ertoe dat deze ook in de begroting 2018 worden opgenomen.

3.1.2 BBV-rentelasten (*nieuw*)

Onderdeel van de vernieuwing BBV is de notitie Rente 2017 waarin wordt ingegaan op de verwerking van de rentelasten en –baten in de begroting en jaarstukken. Doelstelling van de notitie is het bevorderen van een eenduidige handelwijze met betrekking tot rente door gemeenten, stimuleren dat gemeenten de verwachte (werkelijke) rentelasten opnemen in de begroting en de jaarstukken en het eenduidig inzichtelijk maken van de wijze waarop de gemeenten met rente zijn omgegaan (transparantie). De bepalingen en richtlijnen van genoemde notitie treden in werking met ingang van begrotingsjaar 2018. Bij het opstellen van de meerjarenbegroting 2018 wordt hier dan ook rekening mee gehouden.

3.3 Vervallen paragrafen

In voorgaande jaren zijn aan de begroting twee paragrafen toegevoegd ten opzichte van de voorschriften uit het BBV. Het betreft de paragrafen Frictiekosten en Sociaal Domein. Via deze paragrafen werd inzicht gegeven in de stand van zaken met betrekking tot die onderwerpen. Voorgesteld wordt om deze extra paragrafen met ingang van 2018 niet langer op te nemen in de begroting.

3.3.1 Frictiekosten

De totale financiële omvang van de herindelingsbijdrage en het belang van de activiteiten die we daar als gemeente uit hebben bekostigd, rechtvaardigden het opnemen van een paragraaf Frictiekosten in de voorgaande begrotingen.

Zoals gemeld in de tussenrapportage 2016 zijn de activiteiten die ten laste van het frictiekostenbudget worden gebracht volledig budgettair vastgelegd. Er is geen vrije ruimte meer voor 'nieuwe' zaken.

Bovendien zijn en worden veel onderdelen inmiddels opgenomen in de reguliere bedrijfsvoering en begroting. Dit maakt dat er in de begroting 2018 geen paragraaf Frictiekosten wordt opgenomen.

3.3.2 Sociaal Domein

Vanwege het overkomen van de drie decentralisaties van het Rijk naar de gemeenten is er in de voorgaande jaren voor gekozen om een paragraaf Sociaal Domein in de begroting op te nemen. Nu het overkomen van de decentralisaties achter ons ligt en één en ander steeds meer is ingebed in de bedrijfsvoering van onze organisatie, kan deze paragraaf vervallen. Op de geëigende plaatsen komen de betreffende onderwerpen terug in de regulier planning & control documenten.

4. Kaders voor de begroting 2017

4.1 Begrotingscirculaire 2018-2021 Provincie Zuid-Holland

In de gemeentewet is geregeld dat Gedeputeerde Staten (GS) toezicht houdt op de gemeenten. Voor de uitvoering hiervan volgt GS de financiële positie van onze gemeente en de ontwikkelingen die daarbij een rol spelen. Door middel van een circulaire worden we jaarlijks geïnformeerd over een aantal ontwikkelingen waarmee gemeenten in de komende periode (waarschijnlijk) te maken krijgen en die daarmee van belang zijn voor de begroting 2018-2021. Ook worden in de circulaire de criteria voor en de wijze van toezicht toegelicht. Daarnaast blijven ook de financieel technische onderwerpen in de begrotingscirculaires van voorgaande jaren, de themacirculaires en het Gemeenschappelijk toezichtkader 2014 van toepassing bij de beoordeling van de begroting 2018.

In **bijlage 1** staan de belangrijkste ontwikkelingen en toetsingsaspecten die van belang zijn voor de begroting 2018 opgenomen.

4.2 Aanpassing interne regelgeving

In verband met een aantal aanpassingen in de externe regelgeving (vernieuwing BBV en invoering vennootschapsbelasting) is in 2016 de interne regelgeving ook aangepast. Er is een nieuwe 'Financiële verordening vastgesteld en de 'Nota investeren en afschrijven' is geactualiseerd. De begroting 2018 wordt opgesteld met inachtneming van de regels en richtlijnen uit deze documenten.

4.3 Uitgaven

De uitgaven worden geraamd op basis van constante prijzen. Er vindt een aanpassing van de uitgaven plaats op basis van de inflatiecorrectie zoals die is opgenomen in de meicirculaire 2017 van het Gemeentefonds.

4.4 Inkomsten

Ook de inkomsten worden geraamd op basis van constante prijzen. Er vindt een aanpassing van de inkomsten plaats op basis van de inflatiecorrectie zoals die is opgenomen in de meicirculaire van het Gemeentefonds.

4.5 Salarisontwikkelingen

De generieke salarisverhogingen voor 2018 en verdere jaren worden geraamd op basis van de meest actuele verwachtingen.

De huidige CAO gemeenten eindigt op 1 mei 2017. Per 1 mei 2017 wordt een nieuwe CAO van kracht. De consequenties daarvan worden verwerkt op het moment dat deze inzichtelijk zijn. In deze kadernota is daar nog geen uitspraak over te doen. Over CAO-afspraken voor eventuele verhoging dan wel indexering van de salarisschalen is nog niets bekend.

De inzet van de vakorganisaties is een loonverhoging van 2,5% met een looptijd van 1 jaar. De VNG geeft aan dat als er al ruimte is voor een nieuwe salarisafpraak in 2017, die zeer bescheiden zal zijn. In feite is de ruimte voor een nieuwe salarisafpraak al volledig benut. Dit vanwege de stijging met 0,4% van de salarissen in januari 2017. In de begroting 2017 is rekening gehouden met een structurele aanpassing van de salarissen met 2%.

Daarnaast is er sprake een reparatie van de pensioenpremies. De stijging van de pensioenpremies verhoogt de loonsom met 1,4%. De ontwikkeling van de pensioenpremie voor 2018 is nog niet vastgesteld. In de begroting 2017 is al rekening gehouden met 2% structurele stijging van de pensioenlasten.

Een andere afspraak uit de huidige CAO gemeenten is repareren van de versoberingen in de WW. De nadere juridische en financiële invulling wordt dit kalenderjaar vorm gegeven. Gedacht wordt aan een inhouding op het salaris van de medewerker. De premie is voorlopig vastgesteld op 0,1%. In de loop van dit kalenderjaar besluit het LOGA over de wijze van premieheffing, de hoogte en het administratief afhandelen van die premie (*afdracht aan derde of eigen voorziening*).

4.6 Investeringsen

Basis voor de op te nemen investeringen vormt het geactualiseerde overzicht van investeringen, jaarschijf 2018-2020, uit de begroting 2017. Daarnaast is ook sprake van nieuw aangeleverde investeringswensen (zie ook 2.5.3).

Vervangingsinvesteringen worden, volgens de voorschriften, voor de historische kostprijs opgenomen. Mocht er sprake zijn van hogere of lagere vervangingskosten, dan wordt dit in de begroting toegelicht. Vanaf de begroting 2017 worden ook investeringen met maatschappelijk nut geactiveerd en gedurende de levensduur afgeschreven. Dit is het gevolg van de vernieuwing BBV die met ingang van begrotingsjaar 2017 is doorgevoerd. Dit heeft consequenties voor de jaarlijkse begrotingsruimte.

4.7 Verbonden partijen

In de begroting 2018-2021 worden de vastgestelde meerjarenbegrotingen van de gemeenschappelijke regelingen verwerkt.

Met de “financiële kaderstelling gemeenschappelijke regelingen Hollands-Midden” hanteren de gemeenten in het gebied van de Veiligheidsregio Hollands-Midden een uniform financieel kader voor de jaarlijks toe te passen prijsindexatie in de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen in deze regio. De begrotingen van alle gemeenschappelijke regelingen worden getoetst aan de vastgestelde kaders voor de begroting 2018-2021. De kaders zijn op 10 november 2016 vastgesteld door de bestuurlijke klankbordgroep van het financieel overleg van gemeenten in de regio Hollands-Midden.

De kaders zijn onder andere:

- De indexering voor 2018, inclusief nacalculatie voor 2017, bedraagt 1,3% (positief) ten opzichte van 2017;
- Het Gemeentefonds laat in de periode 2018-2021 op basis van de Septembercirculaire 2016 een gematigde reële groei zien. De uniforme taakstelling voor de gemeenschappelijke regelingen als aandeel in een mogelijk neerwaartse ontwikkeling van het gemeentefonds in 2018 bedraagt daarom 0% ten opzichte van 2017;
- De algemene reserves blijven in beginsel gemaximeerd op de standen per 1 januari 2013 (inclusief resultaatbestemming 2012).

De financiële kaderstelling heeft betrekking op de begrotingen in de periode 2018-2021 van de onderstaande gemeenschappelijke regelingen:

- Veiligheidsregio Hollands Midden
- De Regio Midden-Holland
- Omgevingsdienst Midden-Holland
- Regionale dienst Openbare Gezondheidszorg/GGD

De begrotingen 2018 van de gemeenschappelijke regelingen die niet in de voorgaande lijst worden genoemd maar waarin de gemeente Krimpenerwaard wel deelneemt, worden ook getoetst aan deze financiële kaderstelling.

4.8 Financiering

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) zijn kaders gesteld voor een verantwoorde, prudente en professionele inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie van decentrale overheden.

De gemeente streeft ernaar benodigde leningen tegen een zo laag mogelijk rentepercentage aan te trekken en tegelijkertijd de renterisico's te beheersen. Daartoe wordt bij het afsluiten van leningen rekening gehouden met de liquiditeitsbehoefte, rentevisie, kasgeldlimiet (financiering voor een periode van maximaal 1 jaar) en renterisiconorm (financiering periode langer dan 1 jaar).

De ontwikkeling van de financieringspositie is bepalend voor de toekomstige ontwikkeling van de omvang van de leningenportefeuille. De financieringsbehoefte in de komende jaren is sterk afhankelijk van het investeringstempo van al beschikbaar gestelde kredieten, het nog op te stellen investeringsprogramma 2018-2021 en tijdige uitvoering van de in december 2016 geactualiseerde bouwgrondexploitaties. In de meerjarenbegroting 2017-2020 is rekening gehouden met het

aantrekken van een langlopende geldlening van € 30 miljoen. Op 10 februari 2017 is een langlopende geldlening aangetrokken van € 15 miljoen. Voor de jaren 2018-2021 gaan we uit van het aantrekken van langlopende geldleningen van in totaal € 15 miljoen.

De voor de meerjarenbegroting 2018-2021 te hanteren omslagrente is berekend op 2,09%. In de begroting 2017 was dit 2,25% (gemiddelde rente van de uitstaande leningenportefeuille per 1 mei 2016). In de notitie Rente 2017 van de commissie BBV wordt ingegaan op de verwerking van de rentelasten en –baten in de begroting en jaarstukken. De omslagrente moet in 2018 worden berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd. Bij het samenstellen van de jaarstukken wordt correctie van de omslagrente verplicht gesteld als de afwijking groter is dan 25%.

4.9 Programmatisch werken

Programmatisch werken is een manier om opgabegericht te werken aan een vitale en leefbare samenleving in de Krimpenerwaard. Het college heeft daarom in 2016 in '*Ambities voor een vitale en leefbare samenleving*' de ambities en doelen opgesteld om dat te bereiken. Er zijn ambities en doelen geformuleerd rondom 8 thema's: Wonen, demografie en voorzieningen, Natuur en landbouw, Zorg en Welzijn, Economie en infrastructuur, Gebiedspromotie, Dienstverlening, Duurzaamheid en Basis op orde.

Om uitvoering aan deze programma's te geven is in 2016 ook een Krimpenerwaardse werkwijze voor Programmatisch en projectmatig werken ontwikkeld. Met deze werkwijze is het mogelijk meer samenhang te creëren tussen ambities, doelen en projecten die daar een bijdrage aan leveren. In het voorjaar van 2017 zijn de programmaplannen voor Gebiedspromotie en Dienstverlening vastgesteld door het college en aangeboden aan de gemeenteraad. In het programmaplan Dienstverlening staan de projecten en inspanningen die bij gaan dragen aan het halen van een 8 voor de dienstverlening. In het programma Gebiedspromotie wordt opgabegericht gewerkt aan het trekken van 15% meer bezoekers naar de Krimpenerwaard.

Programmatisch werken kan invloed hebben op de benodigde financiële middelen. De al vastgestelde programmaplannen worden uitgevoerd binnen de door de gemeenteraad vastgestelde kaders, waaronder het financiële kader. Voor nieuwe programmaplannen bekijken we het ook weer per geval. We leren door te doen. Als er voorstellen zijn voor het wijzigen van de kaders leggen wij die uiteraard aan u voor.

5. Lokale heffingen, rechten en leges

5.1 Harmonisatie is afgerond

De harmonisatie van de belastingverordeningen is afgerond. De laatste harmonisaties zijn per 1 januari 2017 in werking getreden. Nu volgt het jaarlijks “onderhoud” van de verordeningen. Op sommige vlakken zijn er nog wel ontwikkelingen te melden die invloed kunnen hebben op de tarieven en/of de kostendekkendheid. Wij zullen deze hieronder toelichten voor zover deze op dit moment bekend zijn.

5.2 Onroerende Zaakbelasting – Rioolheffing – Afvalstoffenheffing

De lokale lastendruk voor de burger wordt bepaald door bovenstaande heffingen gezamenlijk. Het streven is jaarlijks om de lastendruk beperkt te houden. De OZB-opbrengst, exclusief areaaluitbreiding, stijgt met maximaal de inflatiecorrectie.

De verwachting is dat de tarieven van de rioolheffing op basis van het in 2016 vastgestelde VGRP wederom wel gaan stijgen. Uiteraard is het doel om deze stijging zo beperkt mogelijk te houden. Onderdeel hiervan is de inzet van de slappe bodemmiddelen vanuit de Algemene uitkering volgens het bij de begroting 2017 gestarte ingroeimodel van zeven jaar. Welke consequenties dit heeft voor de exploitatie is nu nog niet te zeggen. Dit wordt duidelijk bij het opstellen van de begroting 2018 en daar dan ook in meegenomen.

Per 1 januari 2017 is in de gehele gemeente Krimpenerwaard Diftar ingevoerd bij de afvalstoffenheffing. De onderhandelingen over een nieuwe dienstverleningsovereenkomst met Cyclus lopen nog. Het doel is ook hier om het vaste deel van het tarief met maximaal de inflatie te laten stijgen. Daarom wordt er uiteraard ook gekeken naar eventuele besparingen die onder andere zijn ontstaan door invoering van Diftar.

Voor de afvalstoffenheffing gaan we uit van 100% kostendekkende tarieven. Voor de rioolheffing zullen de tarieven minder dan 100% kostendekkend worden als gevolg van de toerekening van de slappebodemuiterkering.

5.3 Toeristenbelasting en watertoeristenbelasting

Deze twee belastingen worden geheven van niet-inwoners van de gemeente Krimpenerwaard die genieten van de faciliteiten binnen de gemeente Krimpenerwaard. De inkomsten worden ingezet ten gunste van de toeristische sector. De tarieven worden met maximaal de inflatie verhoogd.

5.4 Hondenbelasting

Het tarief van de hondenbelasting stijgt met maximaal de inflatie.

5.5 Kostendekkende leges

Ook voor de tarieven van de leges geldt dat deze met maximaal de inflatie worden verhoogd. Uiteraard dient hierbij rekening gehouden te worden met maximale wettelijke tarieven.

5.6. Lijkbezorgingsrechten

De tarieven van de lijkbezorgingsrechten worden met maximaal de inflatie verhoogd.

5.7 BIZ heffing – Havengelden - Marktgelden

De haven- en marktgelden kunnen voor een beperkt gebied gelden. Hierbij wordt ook als maximale verhoging de inflatie aangehouden.

De BIZ-heffing geldt altijd in een deel van de gemeente. In tegenstelling tot de andere lokale heffingen mogen deze tarieven niet gewijzigd worden gedurende de looptijd van de BIZ.

5.8 Precariobelasting

Precariobelasting voor de kabels en leidingen wordt per juli 2017 afgeschaft. De opbrengsten en de lasten worden daarom niet meer opgenomen in de begroting 2018.

5.9 Kostendekkendheid

In de paragraaf lokale heffingen bij de begroting 2018 wordt een overzicht met de berekening van kostendekkendheid van een heffing opgenomen. Kostendekkendheid houdt in dat de tarieven zodanig vastgesteld moeten worden dat de geraamde baten niet uitgaan boven de geraamde lasten.

Deze berekening moet vervolgens worden aangevuld met een inhoudelijke toelichting over de totstandkoming van de tarieven en de beleidskeuzes die daaraan ten grondslag liggen. Uit het oogpunt van transparantie is voorgeschreven dat deze toelichting niet alleen op het niveau van de verordeningen moet plaatsvinden, maar ook op een meer gedetailleerd niveau, zijnde de onderliggende hoofdstukken of onderdelen. Ook de mate van kruissubsidiëring tussen de hoofdstukken of onderdelen binnen een verordening en binnen de hoofdstukken of onderdelen moet worden toegelicht. Dit betekent echter niet dat de afzonderlijke tarieven maximaal 100% kostendekkend mogen zijn.

De methodiek voor de toerekening van overhead bij de berekening van de tarieven is opgenomen in de financiële verordening en wordt in de paragraaf in de begroting nader toegelicht.

Bijlage 1 – Begrotingscirculaire Provincie Zuid-Holland

Uitgangspunten

De minimale uitgangspunten om voor het begrotingsjaar 2017 voor het repressieve toezicht in aanmerking te komen zijn:

1. De begroting 2018 moet naar oordeel van de provincie structureel en reëel in evenwicht zijn of, als dat niet het geval is, moet de meerjarenraming aannemelijk maken dat dit evenwicht in 2021 uiterlijk tot stand wordt gebracht. Er mag hierbij geen sprake zijn van een opschuivend sluitend meerjarenperspectief;
2. De jaarrekening 2016 behoort structureel en reëel in evenwicht te zijn; indien de jaarrekening niet in evenwicht is, wordt het structureel tekort betrokken bij het onderzoek van de begroting 2018. Dit betekent dat in de jaarrekening inzicht moet worden gegeven in het structurele en incidentele aandeel van het tekort;
3. De vastgestelde jaarrekening 2016 en de begroting 2018 moeten tijdig, respectievelijk voor 15 juli en 15 november 2017, aan de provincie zijn toegezonden.

Met het begrip “structureel evenwicht” wordt bedoeld dat in de begroting structurele lasten gedekt moeten worden door structurele baten. Hiervoor is het van belang dat uit de begroting duidelijk blijkt welke geraamde baten en lasten structureel van aard zijn en welke incidenteel. Het volgens het BBV verplichte ‘overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten’ en de ‘beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves’ zijn hierbij belangrijke documenten. Het structurele begrotingssaldo wordt ook weergegeven in de begrotingsbrieven die de provincie verstuurt. Het reëel evenwicht houdt in dat onderzoek wordt gedaan naar de realiteit van de ramingen. Daarbij moeten de begrotingen/meerjarenramingen volledig zijn.

Toetsingsaspecten

- Algemene uitkering, loon en prijscompensatie: minimaal de mei/junicirculaire 2017. De meerjarige berekeningen 2019-2021 van de algemene uitkering uit het gemeentefonds worden ter informatie naar de provincie gestuurd.
- Bezuinigingsmaatregelen/taakstellingen: ten behoeve van de bepaling van de financiële positie worden alle in de begroting opgenomen bezuinigingsmaatregelen c.q. taakstellingen op hard- en haalbaarheid beoordeeld. Hiermee wordt de realiteit van de ramingen bepaald en mede daarmee ook de realiteit van de gepresenteerde begrotingssaldi. Ook moeten de te treffen bezuinigingsmaatregelen concreet op programmaniveau zijn ingevuld. Taakstellingen die aan de verbonden partijen, waaronder gemeenschappelijke regelingen, worden opgelegd, worden als niet reëel beschouwd, tenzij de desbetreffende verbonden partij of gemeenschappelijke regeling op bestuurlijk niveau heeft besloten of en hoe deze opgelegde taakstelling daadwerkelijk wordt ingevuld. Aannemelijk moet worden gemaakt dat de verbonden partij de opgelegde bezuinigingsmaatregel concreet invult. Bezuinigingen op jaarlijks en groot onderhoud van kapitaalgoederen worden alleen als reëel beschouwd als voldoende aannemelijk is gemaakt dat de verlaging van het kwaliteitsniveau van het onderhoud van de kapitaalgoederen niet leidt tot achterstallig onderhoud en/of onveilige situaties.
- Onderhoud kapitaalgoederen: het is belangrijk dat uit de paragraaf blijkt in hoeverre de budgetten voldoende van omvang zijn om het door de raad vastgestelde beleid te kunnen uitvoeren. De paragraaf geeft inzicht in:
 - Het actueel beheerplan;
 - Het van toepassing zijnde kwaliteitsniveau;
 - De financiële vertaling van de consequenties van het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau onderhoud in de begroting;
 - Achterstallig onderhoud.
- Aandachtspunten en aanvullende notities BBV:
De volgende elementen worden ook betrokken bij de beoordeling van de begroting:

Activeren van investeringen met maatschappelijk nut

Het activeren van investeringen met maatschappelijk nut heeft financiële effecten. Enerzijds leidt het activeren tot structurele kapitaallasten, die structureel gedekt dienen te worden. Daarnaast kent het

activeren op de langere termijn ook een kostenverhogend effect, namelijk de rentecomponent. Dit is een extra kostenpost. Gevraagd wordt hiermee rekening te houden bij het opstellen van de (meerjaren)begrotingen de beheerplannen.

Financiële kengetallen

Met ingang van de begroting 2016 en de jaarrekeningstukken 2015 zijn gemeenten verplicht een basisset van vijf financiële kengetallen op te nemen. Deze kengetallen zijn bedoeld om de gemeentelijke financiële positie inzichtelijker te maken en de vergelijkbaarheid tussen gemeenten te vergroten. Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. De kengetallen moeten altijd in samenhang worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een beeld geven van de financiële positie van de gemeente.

Notitie grondexploitatie

Bij de wijziging van het BBV en de invoering van de Vennootschapsbelasting (VPB) voor de lagere overheden is de toerekening van rente een belangrijk aandachtspunt. De toegestane toe te rekenen rente aan Bouwgronden in exploitatie (BIE) moet worden gebaseerd op de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen.

De disconteringsvoet die moet worden gehanteerd in de berekening van de contante waarde voor het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties is voor alle gemeenten gelijkgesteld en gekoppeld aan het streefpercentage van de Europese Centrale Bank (ECB) voor de inflatie (2%).

Om de risico's die samenhangen met zeer langlopende projecten te beperken, is de richttermijn van een grondexploitatiecomplex maximaal 10 jaar. Deze 10 jaar moet voortschrijdend worden gezien en er kan alleen gemotiveerd van worden afgeweken.

Notitie rente

De bepalingen en richtlijnen van deze notitie treden in werking met ingang van het begrotingsjaar 2018.

De notitie heeft als doelstelling:

- het bevorderen van een eenduidige handelwijze met betrekking tot rente door gemeenten (harmonisering);
- stimuleren dat gemeenten de (verwachte) werkelijke rentelasten opnemen in de begroting en de jaarstukken;
- het eenduidig inzichtelijk maken van de wijze waarop de gemeenten met rente zijn omgegaan (transparantie).

Notitie kapitaalgoederen

In de loop van 2017 wordt een nieuwe notitie verwacht van de commissie BBV.

Specifieke onderwerpen

- Doorontwikkeling financieel toezicht: de focus ligt steeds meer op (toekomstgerichte) ontwikkelingen en trends die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie. Dit is onder andere van belang, omdat meer taken in gemeenschappelijke regelingen worden georganiseerd. Ook de nieuwe Omgevingswet en andere actuele maatschappelijke ontwikkelingen hebben ingrijpende (financiële) gevolgen voor gemeenten. Dit vraagt alertheid zowel van de gemeenteraad (horizontaal toezicht) als van de toezichthouder (verticaal toezicht).
- 'Staat van Zuid-Holland': op 24 juni 2016 heeft Financieel Toezicht op de website [Staat van Zuid-Holland](#) vijf dashboards gelanceerd met financiële data uit de begrotingen van de Zuid-Hollandse gemeenten. De dashboards betreffen de financiële kengetallen, het weerstandsvermogen, percentage van verbonden partijen, het exploitatieresultaat en de woonlastendruk.
- Ontwikkeling Gebundelde Uitkering (BUG): in oktober 2016 zijn de voorlopige budgetten via beschikkingen aan gemeenten toegekend. Deze informatie kwam voor gemeenten te laat om nog te kunnen verwerken in de primitieve begroting 2017. Op basis van de voorlopige budgetten 2017 krijgt een op de drie gemeenten minder budget en bij twee op de drie neemt het budget toe. Aangezien het grote financiële gevolgen kan hebben, wordt gevraagd de ontwikkeling goed te volgen.
- Precariobelasting: op 21 februari 2017 is het wetsvoorstel inzake vrijstelling van de precariobelasting voor netwerken en nutsbedrijven, inclusief amendement, aangenomen door de Tweede Kamer. Wanneer ook de Eerste Kamer deze wet aanneemt, betekent dit dat na 5 jaar de inkomsten uit deze belasting vervallen voor alle gemeenten die deze belasting heffen. Gemeenten

die op 10 februari 2016 geen belastingverordening hadden, vallen niet onder deze overgangsregeling.

- Omgevingswet: in het voorjaar van 2019 treedt naar verwachting de Omgevingswet in werking. Deze wet bundelt de wetgeving en de regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. Er komt hiermee één integrale wet, die ontwikkeling in de fysieke leefomgeving stimuleert en kwaliteit borgt. Met de wet zijn gemeenten voortaan verplicht een omgevingsvisie te maken, die wordt uitgewerkt in een omgevingsplan en programma's. De gevolgen van de wet zijn groot voor alle gemeenten, zowel organisatorisch als financieel.
- Sociaal Domein: Bij verwachte rijkskortingen op de overgehevelde budgetten sturen wij op het beperken van de lasten. In de begroting geven we aan hoe we dit gaan realiseren.

Bijlage 2 – Toelichting op nieuw beleid

2.1 Exploitatie

Samenleving

	2018	2019	2020	2021
Incidenteel	-25	0	0	0
Wenselijk	-25	0	0	0
Uitvoeringsplan Overtuin Bisdorp van Vliet	-25	0	0	0
Om uitvoering te kunnen geven aan de renovatie van de Overtuin Bisdorp van Vliet moet het nog vast te stellen Masterplan 'Blik op de Toekomst' uitgewerkt worden in een uitvoeringsplan. Het plan kan worden gedekt ten laste van de reserve Ontwikkeling kernen.	-25	0	0	0
Structureel	-99	-99	-99	-99
Wettelijk	-99	-99	-99	-99
Bijdrage RDOG i.v.m. Rijksvaccinatieprogramma (RVP)	-99	-99	-99	-99
Per 1 januari 2018 komt de uitvoering van het RVP onder bestuurlijke verantwoordelijkheid van de gemeenten. Het gevolg hiervan is dat de financiering van de uitvoering van het RVP per 2018 plaatsvindt vanuit het gemeentefonds in plaats van de Rijksbegroting. Voor de RDOG Hollands Midden betekent deze wijziging dat de vergoeding voor het uitvoeren van het RVP wordt ontvangen via de gemeentebijdrage in de begroting RDOG Hollands Midden in plaats van via het RIVM. Vooralsnog is het uitgangspunt dat dit voor gemeente budgettair neutraal verloopt. De baten zijn opgenomen onder het programma Financiën en algemene dekkingsmiddelen.	-99	-99	-99	-99
Eindtotaal	-124	-99	-99	-99

Bedragen x € 1.000

Jeugd en Wmo

	2018	2019	2020	2021
Incidenteel	-50	-17	0	0
Wettelijk	-50	-17	0	0
Wet Oke (Voor en Vroegschoolse Educatie)	-50	-17	0	0
Per 2018 moeten peuterspeelzalen en kinderdagverblijven voldoen aan dezelfde wettelijke kwaliteitseisen. Ten behoeve van deze opgave stelt het Rijk via een ingroeimodel structureel extra financiële middelen beschikbaar. Deze middelen zijn nodig om uitvoering te kunnen geven aan de ze taak. De eerste jaren is de uitkering lager dan het bedrag dat we tot en met 2017 ontvangen. Om de kwaliteit van de opvang op hetzelfde niveau te houden is incidenteel extra budget nodig om de tijdelijke terugval in de uitkering op te kunnen vangen. De lasten worden gedekt uit de Algemene reserve.	-50	-17	0	0
Eindtotaal	-50	-17	0	0

Bedragen x € 1.000

Openbare orde en veiligheid

	2018	2019	2020	2021
Incidenteel	-15	0	0	0
Wenselijk	-15	0	0	0
Uitbreiding contract buurtbemiddeling	-15	0	0	0
Momenteel is er een budget beschikbaar voor incidentele afname buurtbemiddelingstrajecten. Wenselijk is om dit structureel te borgen, waardoor de drempel voor bemiddeling lager is. Daarnaast is de verwachting dat de doorontwikkeling van de Apv en daarmee het schrappen van regels een extra impuls gaat geven op het bemiddelingstraject, omdat onze inwoners moeten wennen aan het elkaar aanspreken op gedrag.	-15	0	0	0
Eindtotaal	-15	0	0	0

Bedragen x € 1.000

Werk en inkomen

	2018	2019	2020	2021
Incidenteel	-35	0	0	0
Noodzakelijk	-35	0	0	0
Communicatieplan Sociale Zaken	-35	0	0	0
Goede communicatie is cruciaal om doelstellingen op het gebied van minimabeleid, handhaving, re-integratie, inkomensondersteuning en schulddienstverlening te realiseren. Met de behandeling van de individuele inkomenstoeslag, het minimabeleid en de schulddienstverlening heeft de raad nadrukkelijk aandacht gevraagd voor goed bereik van de doelgroepen. Ook in de handhavingsnota wordt stevig ingezet op communicatie om met name fraude te voorkomen. Het communicatieplan leidt tot een 'roadmap' waarmee we een aantal communicatiekanalen (verder) kunnen ontwikkelen (website, youtube, papieren nieuwsbrief, digitale nieuwsbrief, sociale media, webcare etc.) waarbij het digitale kanaal vooral belangrijk is aan het begin van de 'klantreis', nog voordat de klant zich bij de gemeente meldt. Uit dit plan kunnen de volgende zaken voortvloeien:	-35	0	0	0
• Ontwikkelen van digitale kanalen. We verwachten in ieder geval een flinke slag te moeten maken met de website. Wanneer mensen bij een bepaald 'life event' (zoals werkloos worden, of scheiden) een vraag hebben, grijpen tegenwoordig de meeste mensen naar hun smartphone om het 'even te googelen'. Daar wil je dat mensen meteen de juiste informatie krijgen (Gescheiden en geen geld? Hier vind je een baan in de Krimpenerwaard!). Ook de vindbaarheid op de website zelf moet beter. Met lowbudget youtube filmpjes kan al heel veel uit worden uitgelegd aan onze inwoners en werkgevers. • Ontwikkelen van schriftelijke communicatie: door slimmer en begrijpelijker brieven te sturen, voorkomen we veel vragen, (onbedoelde) fraude en kunnen we mensen beter aansporen gebruik te maken van minimavoorzieningen of kunnen we ander gedrag bewerkstelligen. • Ontwikkelen van mondelinge communicatie: door medewerkers te trainen kunnen we een omslag bereiken. De klantmanagers moeten leren de vraag achter de vraag te achterhalen. Niet "mag ik een uitkering?" maar bv "wat kan ik doen om mijn rekeningen te kunnen betalen?". Daar kan een heel ander antwoord uit komen. Onze klantmanagers moeten leren dat gesprek te voeren.				

Bedragen x € 1.000

	2018	2019	2020	2021
• Inrichten KPI's: meten = weten. Om te weten wat effect heeft, moeten we o.a. met digitale en andere analyse methoden in de gaten gaan houden wat er online gebeurt. Aan de hand van die gegevens kunnen we onze informatie anders/beter aanbieden waardoor we meer effect bereiken.				
De lasten worden gedekt uit de Algemene reserve.				
Structureel	0	-15	-15	-15
Noodzakelijk	0	-15	-15	-15
Communicatieplan Sociale Zaken	0	-15	-15	-15
Wanneer in 2018 de 'roadmap' is doorlopen, zullen we in de jaren daarna onze communicatiekanalen moeten onderhouden. De informatie moet actueel blijven; op basis van analyses kunnen we waar nodig verder bijstellen etc. Met een beperkte investering in Google Adwords kunnen we al een heel eind komen om het digitale bereik te vergroten. Met een jaarlijkse check van onze brieven en onze mondelinge communicatie kunnen we scherp blijven op onze manier van communiceren.	0	-15	-15	-15
Eindtotaal	-35	-15	-15	-15

Bedragen x € 1.000

Ruimtelijke ordening, wonen en mobiliteit

	2018	2019	2020	2021
Structureel	-117	-117	-117	-117
Noodzakelijk	-117	-117	-117	-117
Veerdienst Gouderak Moordrecht	-72	-72	-72	-72
De Veerdienst Schoonhoven neemt vermoedelijk de exploitatie van de veerdienst Gouderak/Moordrecht over. Het exploitatietekort is jaarlijks € 120.000,--. Op basis van een verdeling van 60/40 bedraagt onze jaarlijkse bijdrage in het tekort € 72.000,-- en dat van Zuidplas € 48.000,--.	-72	-72	-72	-72
Veerdienst Lekkerkerk - Nieuw Lekkerland	-45	-45	-45	-45
Met de gemeente Molenwaard hebben wij aan de Waterbus/ Aqualiner het recht gegeven voor de exploitatie van een voet-fietsveer tussen Lekkerkerk en Nieuw Lekkerland. De exploitatie overeenkomst, welke begin 2016 is gesloten door de gemeente Krimpenerwaard, loopt van 3 mei 2016 tot 31 december 2017. De exploitatiebijdrage voor 2017 is begroot op €63.206. Meerjarig is in de begroting vanaf 2018 'slechts' een bedrag van €20.006 opgenomen. Voor de periode vanaf 1-1-2018 zal een nieuwe exploitatie overeenkomst (met bijbehorend traject van aanbesteding/ opdracht) nodig zijn, maar een bijdrage vanuit de gemeente zal nodig blijven. Het is verstandig om het benodigd budget, op basis van de huidige situatie (€65.000), meerjarig door te trekken. Indien de aanbesteding positief uitpakt zullen we het bedrag in de exploitatie bijstellen.	-45	-45	-45	-45
Eindtotaal	-117	-117	-117	-117

Bedragen x € 1.000

Duurzaamheid, infrastructuur en milieu

	2018	2019	2020	2021
Structureel	-11	-11	-11	-11
Noodzakelijk	-11	-11	-11	-11
Bijdrage GR ODMH	-11	-11	-11	-11
In 2016 is de verdeelsleutel voor de regionale producten die de deelnemers afnemen bij de Omgevingsdienst Midden-Holland geëvalueerd. Deze evaluatie heeft ertoe geleid dat voor een aantal regionale producten vanaf 2018 een andere verdeelsleutel wordt toegepast om zo een eerlijke verdeling van de kosten te realiseren. Deze wijziging leidt er voor de gemeente Krimpenerwaard toe dat de bijdrage aan de ODMH moet worden opgehoogd.	-11	-11	-11	-11
Eindtotaal	-11	-11	-11	-11

Bedragen x € 1.000

Bestuur en dienstverlening

	2018	2019	2020	2021
Incidenteel	-45	0	0	0
Wenselijk	-30	0	0	0
Communicatie rondom verkiezingen	-30	0	0	0
In 2018 zijn er gemeenteraadsverkiezingen. Om de verkiezingen lokaal onder de aandacht te brengen willen we een stemwijzer laten maken en een lokale promotiecampagne. De lasten worden gedekt uit de Algemene reserve.	-30	0	0	0
Wettelijk	-15	0	0	0
Kwaliteit Basis Registratie Personen	-15	0	0	0
Gemeenten moeten gezamenlijk bijdragen aan de kwaliteitsdoelstelling van de Basis Registratie Personen. Dit doen zij door zoveel mogelijk verbeteringen in de BRP-gegevens door te voeren, voordat deze in de nieuwe BRP terechtkomen. Ook onze gemeente moet hiermee aan de slag voor 1-1-2019, zodat de nieuwe BRP in 2019 van start kan gaan. De lasten worden gedekt vanuit de Algemene reserve.	-15	0	0	0
Structureel	-18	-18	-18	-18
Noodzakelijk	-18	-18	-18	-18
Digitaliseren producten KCC	-9	-9	-9	-9
Door de aanschaf van verschillende koppelmakken, kan de digitalisering op Burgerzakenvak flinke stappen maken. Verschillende processen kunnen hierdoor verder gedigitaliseerd worden, zoals aanvragen uittreksels BRP en Burgerlijke stand en overlijdensaangifte. Dit betreffen de onderhoudskosten van de verschillende koppelmakken.	-9	-9	-9	-9
Politieke uitzendingen RTV Krimpenerwaard	-9	-9	-9	-9
Met de lokale omroep zijn afspraken gemaakt over de uitzending van vergaderingen van de raad en commissies en voor de politieke uitzendingen daaromheen. Daarvoor is geen structureel budget begroot. De uitgaven zijn tot nu toe ad hoc bekostigd. We vragen hiervoor nu structureel budget aan.	-9	-9	-9	-9

Bedragen x € 1.000

	2018	2019	2020	2021
Wenselijk	0	0	0	0
Bestrijding identiteitsfraude	0	0	0	0
Adresfraude en identiteitsfraude komen steeds vaker voor. In 2017 wordt hiervoor een plan van aanpak opgesteld, waar we de komende jaren mee aan de slag gaan. Een van de onderdelen heeft betrekking op de bewustwording dat men niet overal kopieën van hun legitimatiebewijzen maakt. Hiervoor willen we covers aanschaffen en meegeven bij een aanvraag voor een reisdocument, waarbij niet relevante informatie op het document niet zichtbaar is, op de kopie.	-15	-8	-8	-8
Opbrengst doorberekening kosten covers aan klanten	15	8	8	8
Eindtotaal	-63	-18	-18	-18

Bedragen x € 1.000

Financiën en algemene dekkingsmiddelen

	2018	2019	2020	2021
Incidenteel	-45	0	0	0
Wettelijk	-45	0	0	0
Aanpassing arbeidsomstandighedenwet (Arbowet)	-45	0	0	0
Vanaf 1 juli 2017 dienen werkgevers een aantal belangrijke wijzigingen in het Arbobeleid door te voeren om te voldoen aan de nieuwe wet- en regelgeving. Na de wetwijzigingen voldoen voor veel werkgevers de beleids- en veiligheidsdocumenten niet meer aan de wettelijke vereisten. Voorbeelden zijn het Arbobeleid, verzuimbeleid en de Risico Inventarisatie & Evaluatie. Voor het doorvoeren van de nodige aanpassingen is tijdelijk capaciteit nodig. De lasten worden gedekt uit de Algemene reserve.	-45	0	0	0
Structureel	-154	-276	-379	-454
Noodzakelijk	-154	-259	-362	-436
Advisering	-10	-10	-10	-10
Gewijzigde en steeds complexere regelgeving op het gebied van fiscaliteiten (o.a. Vennootschapsbelasting en BTW) leiden er toe dat er vaker een beroep moet worden gedaan op externe specialisten met betrekking tot fiscale advisering. Het niet inhuren van de benodigde expertise kan leiden tot claims van bijvoorbeeld de belastingdienst of het onnodig mislopen van inkomsten.	-10	-10	-10	-10
Beveiligingskosten	-10	-10	-10	-10
De recente internationale ransomware-aanval via malafide software laat zien hoe kwetsbaar onze systemen zijn. Deze vorm van cybercriminaliteit heeft helaas een lucratief verdienmodel voor criminelen en zal naar verwachting alleen maar toenemen. Dat dit een reëel probleem is, blijkt ook uit het feit dat de gemeente in 2016 melding heeft moeten doen de Autoriteit Persoonsgegevens van een 'mogelijke inbreuk' van persoonsgegevens door derden. Om de organisatie regelmatig bewust te maken van de impact van deze gevaren, maar ook om bij dit soort beveiligingsincidenten te ondersteunen, zijn structurele middelen nodig.	-10	-10	-10	-10

Bedragen x € 1.000

	2018	2019	2020	2021
Bijhouden BGT	-30	-30	-30	-30
Aanschaf software en inhuur voor inmeten objecten en mutatieverwerking Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT). In de exploitatie is hier vanaf 2016 structureel € 20.000,- voor opgenomen. Doordat Samenwerkingsverband van Bronhouders - Basisregistratie Grootchalige Topografie (SVB-BGT) de facilitydienst heeft beëindigd, is de gemeente genoodzaakt een andere oplossing te zoeken, deze valt duurder uit. Het extra begrote bedrag ad € 30.000,- bestaat voor ongeveer 1/3 uit software en 2/3 voor uitvoering van inmeten en aanpassen van de data.	-30	-30	-30	-30
Inzet slappe bodemmiddelen ten behoeve van Riolering	-74	-149	-223	-297
Om de stijging van het tarief voor de rioolheffing te dempen worden de slappe bodemmiddelen vanuit de Algemene uitkering via een ingroeimodel van zeven jaar ingezet ter dekking van een deel van kosten van Riolering. Dit conform besluitvorming van de Raad op 1 november 2016 aangaande het verbreed GRP Krimpenerwaard. Consequentie is dat de betreffende middelen niet meer beschikbaar zijn als dekkingsmiddel binnen de overige exploitatie van de begroting.	-74	-149	-223	-297
SVHW	-30	-60	-89	-89
De nieuwe tariefstructuur kent een nieuwe berekening waardoor de totale bijdrage van de deelnemende gemeenten niet wijzigt, maar er een verschuiving in de bijdragen van de deelnemers plaatsvindt. Omdat de gemeente Krimpenerwaard de afgelopen jaren meer producten is gaan afnemen bij het SVHW, zonder dat daartegenover een hogere vergoeding stond, wordt de bijdrage voor de gemeente Krimpenerwaard verhoogd. Daarmee behoort onze gemeente tot de nadeelgemeenten. Op termijn wordt de bijdrage van de gemeente Krimpenerwaard aan SVHW op jaarbasis € 89.000,- hoger. Om de pijn voor de nadeelgemeenten te verzachten, wordt de verhoging stapsgewijs doorgevoerd. Na drie jaar is uiteindelijk de nieuwe bijdrage volledig doorgevoerd.	-30	-60	-89	-89
Wenselijk	0	-18	-18	-18
P&C digitalisering	0	-18	-18	-18
Onderhoud software en licenties in verband met de investering ten behoeve van P&C-digitalisering (zie investeringen onder programma Financiën en algemene dekkingsmiddelen).	0	-18	-18	-18
Wettelijk	99	99	99	99
Bijdrage Gemeentefonds i.v.m. Rijksvaccinatieprogramma (RVP)	99	99	99	99
Het rijk hevelt het hele budget in verband met uitvoering van het RVP over naar het gemeentefonds. Hieruit betaalt de gemeente de verhoogde bijdrage aan RDOG.	99	99	99	99
Eindtotaal	-100	-177	-280	-355

Bedragen x € 1.000

2.2 Exploitatiekredieten

Ruimtelijk ordening, wonen en mobiliteit

	€ Investering	2018	2019	2020	2021
Noodzakelijk	-965	-565	-400	0	0
Actualisatie ruimtelijke plannen.	-15	-15	0	0	0
Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet vervalt de actualisatieplicht voor ruimtelijke plannen. Wel moet sprake blijven van actuele ruimtelijke regelgeving; dus wordt regelgeving per beleidsveld geharmoniseerd en op het thema horeca buitengebied geactualiseerd. Bezien wordt of het opgestelde beleid buitengebied in een paraplubestemmingsplan wordt neergelegd of in een deelomgevingsplan dat na inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt vastgesteld. De lasten worden gedekt uit de reserve Bestemmingsplannen.	-15	-15	0	0	0
Programma Verandering Ruimtelijk Domein	-950	-550	-400	0	0
Het Programma Verandering Ruimtelijk Domein betreft de invoering van de Omgevingswet, maar ook de wet Kwaliteitsborging en digitalisering in het kader van het Ruimtelijk Domein. De implementatie van deze nieuwe wetgeving is onuitstelbaar en onontkoombaar. Met de Omgevingswet wordt het stelsel van ruimtelijke regels volledig herzien. De Omgevingswet is op 22 maart 2016 aangenomen door de Eerste Kamer. Nu de Omgevingswet is aangenomen en gepubliceerd werkt het Rijk hard aan de uitvoeringsregelgeving, aanvullingswetten en invoeringsregelgeving. De bedoeling is dat de wet in de zomer van 2019 in werking treedt. Duidelijk is in ieder geval dat de Omgevingswet niet alleen een opgave is voor juristen, maar ook voor de hele ambtelijke organisatie, raadsleden, bestuurders en alle ketenpartners van de gemeente. In termen van organisatie is de Omgevingswet zo mogelijk nog grootschaliger en ingrijpender dan de verandering in het sociaal domein. De reikwijdte hiervan betreffen de veranderingen in alle delen van de organisatie niet alleen inhoudelijk maar ook ten aanzien van de bedrijfsvoering (bijvoorbeeld rond werkprocessen, ICT, koppelingen, zaakgericht werken en financiën (leges)). Dit alles vergt de komende jaren een samenhangende integrale inzet binnen de organisatie zowel voor een omgevingsvisie, omgevingsplan etc, maar bovenal ook ten aanzien van werkprocessen, cultuurverandering, samenwerkingen met andere overheden, ICT ontsluitingen nog veel meer zaken. De opgave is echter zo groot dat dit niet kan worden opgevangen in de staande organisatie. Dit is dan ook de reden dat voor dit jaar en de komende twee jaar voor het Programma Verandering Ruimtelijk Domein een investering wordt gevraagd die aansluit bij de omvang van de opgave. Voor de implementatie is voor 2018 een bedrag noodzakelijk voor fase twee van de Pilot Omgevingsplan Schoonhoven, voorbereiding op de implementatie zoals de inhuur van specifieke expertise bij projecten, ICT koppelingen, het gemeentelijke omgevingsplan en de benodigde gedrags- en cultuurverandering, etc. Daarnaast is een bedrag zowel in 2018 als in 2019 noodzakelijk voor extra capaciteit om de invoering te kunnen realiseren. De benodigde capaciteit voor het implementeren van een dergelijk groot programma met zoveel impact op zowel de ambtelijke organisatie, de verhouding raad-college, de processen als op de manier waarop we met inwoners de fysieke leefomgeving gaan inrichten, is niet te realiseren binnen de reguliere formatie van de gemeente.	-950	-550	-400	0	0

Bedragen x € 1.000

	€_Investering	2018	2019	2020	2021
Deze bijdrage is dus vooral bedoeld om met de eigen mensen het programma uit te voeren zonder de reguliere taken in het gedrang te laten komen. Op deze manier kunnen onze eigen mensen vrijgemaakt worden om juist de nieuwe manier van werken eigen te maken en gezamenlijk de Omgevingswet te implementeren. Vooruitlopend op het programmaplan (waar de raad in het najaar over wordt geïnformeerd) is nu een eerste inschatting gemaakt van noodzakelijke extra personele capaciteit. Daarnaast is uitwerking landelijk nog gaande en impact (denk aan ict) ook nog niet altijd duidelijk. De bedragen kunnen ten laste van de Algemene reserve worden gebracht.					
Eindtotaal	-965	-565	-400	0	0
<i>Bedragen x € 1.000</i>					

Financiën en algemene dekkingsmiddelen

	€_Investering	2018	2019	2020	2021
Noodzakelijk	-550	-550	0	0	0
Budget in verband met vervanging bij langdurige afwezigheid	-250	-250	0	0	0
Langdurige afwezigheid van medewerkers als gevolg van o.a. ziekte leidt er toe dat de uitvoering van taken onder grote druk komt te staan of dat werkzaamheden blijven liggen. Binnen de beschikbare middelen binnen de begroting is geen rekening gehouden met vervanging van medewerkers bij langdurige afwezigheid. Incidenteel kan afwezigheid wel worden opgevangen, maar structureel lukt dat niet. Het is dan ook noodzakelijk om een bedrag beschikbaar te stellen om te kunnen voorzien in vervanging bij langdurige afwezigheid van medewerkers. Voorgesteld wordt hiertoe nu een krediet van € 250.000 beschikbaar te stellen. In de dekking kan worden voorzien door het benodigde bedrag vanuit de Algemene reserve over te hevelen naar de reserve Personeelsbeleid. Jaarlijks wordt het krediet weer aangevuld tot het bedrag van € 250.000, zodat in een nieuw begrotingsjaar weer het volledige krediet beschikbaar is.	-250	-250	0	0	0
In company opleidingstraject	-300	-300	0	0	0
Begin 2017 zijn wij gestart met het opstellen van een meerjarig in company opleidingsplan gericht op individuele competentie- en teamontwikkeling. De afgelopen twee jaar is hard gewerkt aan het op orde brengen van de basis (processen, medewerkers, vakopleidingen etc.). Nu ontstaat er ruimte om verder te werken aan een organisatie en een cultuur die gericht is op samenhang, (afdeling overstijgend) samenwerken en resultaatgerichtheid. Het werken in de lijn gaat samen met programma- en projectstructuren. Wij koersen erop dat medewerkers kunnen anticiperen op het tempo van veranderingen van de gemeentelijke organisatie, en vervolgens de passende rol kiezen om zo zelfstandig mogelijk (samen) te werken binnen de lijn-, project of programmaorganisatie. Dit vraagt om extra budget. De exacte hoogte hiervan moet nog worden bepaald, maar vooralsnog gaan we uit van een bedrag van € 300.000. In de begroting 2018 informeren wij u hierover. Het krediet kan ten laste worden gebracht van de reserve Personeelsbeleid.	-300	-300	0	0	0
Eindtotaal	-550	-550	0	0	0
<i>Bedragen x € 1.000</i>					

2.3 Investerings

Samenleving

	€_Investering	2018	2019	2020	2021
Noodzakelijk	-269	-269	0	0	0
Meerjarenonderhoudsplan Sportvelden	-55	-55	0	0	0
Naar aanleiding van de Sportnota 2017-2021 wordt een meer jaren onderhoudsplan opgesteld voor de voetbalvelden en tennisvelden waarvoor de gemeente verantwoordelijk is voor renovatie en vervanging van de velden. De investering kan worden gedekt ten laste van de reserve Sport.	-55	-55	0	0	0
Onderwijshuisvesting	-100	-100	0	0	0
Eind 2017 wordt het Integraal Huisvestingsplan (IHP) onderwijshuisvesting ter vaststelling aangeboden. Hierin is een meerjareninvesteringsplan opgenomen voor de schoolgebouwen. De eisen die aan nieuwbouw voor scholen gesteld worden, worden steeds hoger, en daardoor duurder. Een flink aantal gebouwen is aan renovatie of nieuwbouw toe. Het is van belang dat de gemeente hierop financieel anticipeert. Bedragen en planning volgen uit het IHP dat eind 2017 aan de raad wordt aangeboden. Voor nu is het zaak in 2018 verder te kunnen met planontwikkeling naar aanleiding van het IHP. Daarvoor is incidenteel €100.000,- nodig. In de jaren daarna kunnen vervolgens de eerste werkzaamheden daadwerkelijk starten. De lasten worden gedekt uit de Algemene reserve. Met het vaststellen van het IHP wordt ook inzichtelijk gemaakt wat de meerjarige financiële consequenties voor de begroting zijn. Het is waarschijnlijk dat dit in de toekomst tot extra lasten leidt. Hiermee is nu nog geen rekening gehouden.	-100	-100	0	0	0
Renovatie Gouderak	-114	-114	0	0	0
Uit inspectie blijkt dat een natuurvoetbalveld van VV Gouderak in 2018 gerenoveerd dienen te worden om het veld speelbaar te kunnen houden. De kapitaallasten kunnen worden gedekt ten laste van de reserve Sport.	-114	-114	0	0	0
Wettelijk	-180	-180	0	0	0
Ophogen en herinrichten begraafplaats Krimpen a/d Lek	-180	-180	0	0	0
De begraafplaats in Krimpen aan de Lek dient opgehoogd te worden om te kunnen voldoen aan de wettelijke normen. De urnenmuur is vol en moet worden uitgebreid. Alvorens er opgehoogd wordt, worden er ruimingen uitgevoerd. De kapitaallasten kunnen worden gedekt ten laste van de reserve Begraafplaatsen.	-180	-180	0	0	0

Bedragen x € 1.000

Openbare orde en veiligheid

	€_Investering	2018	2019	2020	2021
Noodzakelijk	P.m.	P.m.	0	P.m.	0
Terugkoop brandweerkazerne Bergambacht	P.m.	P.m.	0	P.m.	0
Met de regionalisering van de brandweer is een aantal brandweerkazernes verkocht aan de regio om zodoende een Btw-voordeel te behalen. Met de verkoop is er een terugkoopverplichting opgenomen voor de gemeenten. In de komende jaren moeten vier kazernes worden teruggekocht. Dit betreft:	P.m.	P.m.	0	0	0
- Bergambacht					
- Haastrecht					
- Lekkerkerk					
- Krimpen a/d Lek					
In 2018 moeten we in principe de kazerne Bergambacht terugkopen.					
Over de terugkoop van de kazernes wordt een discussienota voorbereid voor het DT en College, omdat er inmiddels andere keuzes zijn gemaakt door de regio over het beheer van gebouwen en zij hierin mogelijk ander beleid gaan voeren. Desondanks kunnen we op dit moment niet anders dan uitgaan van de gemaakte afspraken en moeten we budget reserveren voor de terugkoop van de kazerne(s).					
Vooralsnog is het uitgangspunt dat de kapitaallasten kunnen worden gedekt uit o.a. een lagere bijdrage aan de VRHM. Indien er bij het opstellen van de begroting 2018 meer inzicht is in de cijfers, worden deze daarin opgenomen.					
Terugkoop brandweerkazerne Haastrecht	P.m.	0	0	P.m.	0
Zie hiervoor.	P.m.	0	0	P.m.	0
Terugkoop brandweerkazerne Krimpen a/d Lek	P.m.	0	0	P.m.	0
Zie hiervoor.	P.m.	0	0	P.m.	0
Eindtotaal	P.m.	P.m.	0	P.m.	0

Bedragen x € 1.000

Duurzaamheid, infrastructuur en milieu

	€_Investering	2018	2019	2020	2021
Noodzakelijk	-10.460	-6.770	-3.691	0	0
Afvalstoffen	-600	-600	0	0	0
In de raadsvergadering op 15 december 2015, heeft de portefeuillehouder milieu toegezegd dat de harmonisatie van het oud papier en karton in 2018 wordt uitgevoerd. Om dit project uit te kunnen voeren is een krediet benodigd. Onder andere voor de levering en uitzetting van containers en communicatie rondom het traject. Voor dit project komt in 2017 nog een projectplan wat door het college moet worden vastgesteld.	-600	-600	0	0	0
De verwachting is dat de kapitaallasten kunnen worden gedekt uit de besparing op het restafval, de opbrengsten oud papier en de nieuwe inzamelovereenkomsten. Al deze componenten worden betrokken in het tarief van de afvalstoffenheffing.					

Bedragen x € 1.000

	€_Investering	2018	2019	2020	2021
Verduurzaming gemeentelijk vastgoed	-300	-300	0	0	0
Het energieverbruik door de gemeentelijke organisatie moet in 2030 met 50% zijn afgenomen ten opzichte van 2015. Eén van de projecten die hiervoor onder het programma duurzaamheid worden uitgevoerd, is het project verduurzaming gemeentelijk vastgoed. Dit project gaat in 2017 van start. Ook heeft de gemeente het convenant Waardzaam ondertekend. Daarmee heeft de gemeente zich gecommitteerd aan een korte termijn doelstelling van 10% CO2-besparing eind 2018 ten opzichte van 2015. Voor de verduurzamingsopgave en in het bijzonder de Waardzaam opgave moeten nog financiële middelen beschikbaar worden gesteld. Een voorstel voor een structurele financiële oplossing wordt in 2017 uitgewerkt. Vooruitlopend daarop is het nodig om vast middelen beschikbaar te stellen voor de Waardzaam opgave, verduurzaming gekoppeld aan MJOP onderhoudsprojecten in 2018 en externe onderzoekskosten en advisering. De energiebesparing kan niet nog worden afgeraamd. De mogelijkheid om dit te kunnen doen hangt af van de financieringsconstructie die in 2018 wordt gekozen. Vooralsnog wordt de investering ten laste van de Algemene reserve gebracht.	-300	-300	0	0	0
vGRP	-9.560	-5.870	-3.691	0	0
In het meerjaren onderhouds programma (MJOP) staan voor 2019 projecten gepland om uit te voeren. De voorbereiding van deze projecten moeten in 2018 worden gedaan door TBK of andere ingenieursbureau's. Deze voorbereidingskosten (10%) moeten in de begroting 2018 worden opgenomen.	-4.101	-410	-3.691	0	0
De kapitaallasten worden gedekt vanuit de opbrengst rioolheffing.					
In het nieuwe MJOP is de uitvoering van groot (integraal in projecten) en middelgroot onderhoud van de openbare ruimte voor 2018 en 2019 gepland. Deze moeten in 2018 en 2019 uitgevoerd worden. De projecten van 2018 worden in 2017 voorbereid. Hier zijn in 2017 € 1.000.000,- aan voorbereidingskosten beschikbaar gesteld. Deze zijn in mindering gebracht op de totale projectkosten van 2018. De gevraagde voorbereidingskosten voor 2018 ad € 890.000 zijn in mindering gebracht van de projectkosten voor 2019. De kapitaallasten worden gedekt vanuit de opbrengst rioolheffing.	-5.460	-5.460	0	0	0
Wenselijk	-271	-271	0	0	0
Afvalstoffen	-271	-271	0	0	0
In het collegewerkprogramma (CWP) staat opgenomen dat bij nieuwbouwwijken en reconstructies van bestaande wijken, er ondergrondse containers voor aparte afvalstromen worden geplaatst. Uitvoeringstechnisch en financieel gezien is het wenselijker om dit als 1 project uit te voeren. Voor dit project volgt in 2018 nog een apart voorstel zodra de resultaten van de pilot blik bij glas bekend zijn. De kapitaallasten worden gedekt uit de opbrengst afvalstoffenheffing.	-271	-271	0	0	0
Eindtotaal	-10.731	-7.040	-3.691	0	0
<i>Bedragen x € 1.000</i>					
	€_Investering	2018	2019	2020	2021
Wenselijk	-271	-271	0	0	0
Afvalstoffen	-271	-271	0	0	0
In het collegewerkprogramma (CWP) staat opgenomen dat bij nieuwbouwwijken en reconstructies van bestaande wijken, er ondergrondse containers voor aparte afvalstromen worden geplaatst. Uitvoeringstechnisch en financieel gezien is het wenselijker om dit als 1 project uit te voeren. Voor dit project volgt in 2018 nog een apart voorstel zodra de resultaten van de pilot blik bij glas bekend zijn. De kapitaallasten worden gedekt uit de opbrengst afvalstoffenheffing.	-271	-271	0	0	0
Eindtotaal	-21.812	-12.547	-9.264	0	0
<i>Bedragen x € 1.000</i>					

Bestuur en dienstverlening

	€ Investering	2018	2019	2020	2021
Noodzakelijk	-19	-19	0	0	0
Digitaliseren producten KCC	-19	-19	0	0	0
Door de aanschaf van verschillende koppelmakken, kan de digitalisering op Burgerzakenvlak flinke stappen maken. Verschillende processen kunnen hierdoor verder gedigitaliseerd worden, zoals aanvragen uittreksels BRP en Burgerlijke stand en overlijdensaangifte. De kapitaallasten worden ten lasten van de exploitatie gebracht.	-19	-19	0	0	0
Eindtotaal	-19	-19	0	0	0

Bedragen x € 1.000

Financiën en algemene dekkingsmiddelen

	€ Investering	2018	2019	2020	2021
Noodzakelijk	-3.878	-1.549	-492	-693	-1.144
Meerjarenonderhoudsplan I&A	-3.035	-1.121	-107	-693	-1.114
In het meerjarenonderhoudsplan zijn de investeringen en onderhoudskosten van de automatisering en informatievoorziening van de gemeente opgenomen. Tot en met 2020 kunnen de kapitaallasten worden gedekt uit de daartoe aanwezige reserves. Daarna komen ze ten laste van de exploitatie.	-3.035	-1.121	-107	-693	-1.114
Vergroting opslag en back-up ruimte van 30% naar 35% per jaar	-70	-40	0	0	-30
Met de toename van softwarepakketten en digitale informatie stijgt de behoefte voor dataopslag en -backup sneller dan geprognostiseerd. In het MJOP is in een stijging voorzien van 30%. Monitoring toont een stijging van 35% per jaar aan.	-30	0	0	0	-30
Met de toename van softwarepakketten en digitale informatie stijgt de behoefte voor dataopslag en -backup sneller dan geprognostiseerd. In het MJOP is in een stijging voorzien van 30%. Monitoring toont een stijging van 35% per jaar aan. De kapitaallasten worden ten laste van de exploitatie gebracht.	-40	-40	0	0	0
Vervangen digitale facturering	-72	-72	0	0	0
In 2013 en 2014 is het factuurentraject gedigitaliseerd en dit is na de herindeling overgenomen. Basis hiervoor is het informatiemanagement platform Corsa. Nu de keuze is gemaakt dit platform te verlaten is vervanging van het factuurenpakket noodzakelijk. De kapitaallasten worden vanaf 2021 ten laste van exploitatie gebracht. Daarvoor worden ze gedekt ten laste van de reserve Automatisering.	-72	-72	0	0	0
Vervanging en verduurzaming wagenpark	-701	-316	-385	0	0
Het is noodzakelijk de bedrijfswagens en overig materieel van de gemeente te vervangen. Door deze vervanging kan het wagenpark worden geharmoniseerd en tevens verduurzaamd, zodat het wordt afgestemd op toekomstige (emissie) eisen. In dit traject van vervanging en verduurzaming wordt ook initiële aanschaf van twee Boa-voertuigen meegenomen. De kapitaallasten zijn reeds opgenomen in de exploitatie, met uitzondering van de lasten in verband met de twee nieuwe voertuigen.	-316	-316	0	0	0
Het is noodzakelijk de bedrijfswagens en overig materieel van de gemeente te vervangen. Door deze vervanging kan het wagenpark worden geharmoniseerd en verduurzaamd, zodat het wordt afgestemd op toekomstige (emissie) eisen. De kapitaallasten zijn reeds opgenomen in de exploitatie.	-385	0	-385	0	0

Bedragen x € 1.000

	€_Investing	2018	2019	2020	2021
Wenselijk	-140	-140	0	0	0
P&C digitalisering	-100	-100	0	0	0
Om de P&C cyclus verder te professionaliseren is het nodig te investeren in workflow en presentatie software om het proces te ondersteunen. Het is niet alleen een extra softwaremodule voor financiën maar verbetert de bedrijfsvoering van alle afdelingen, voor de taak die zij hebben bij het opstellen van de P&C documenten.	-100	-100	0	0	0
De investering is wenselijk om de doelstelling voor goede dienstverlening te bereiken (richting raad en externe gerichtheid). De digitale presentatiemodules, standaardisatie van de workflow en formats in eigen huisstijl, draagt bij aan een kwaliteitsverbetering van de P&C producten en efficiency in de verwerking.					
In 2017 kan een gebruikersgroep een onderzoek te starten naar welk pakket het beste bij de organisatie past en wij stellen voor in 2018 de software te implementeren.					
De kapitaallasten worden ten laste van de exploitatie gebracht.					
Videoconferencing	-40	-40	0	0	0
Door de grote afstanden die moeten worden gereden om vergaderingen bij te wonen en de kosten die hiermee zijn gemoeid (tijd en reiskosten) is er een groeiende behoefte aan de mogelijkheid tot videoconferencing. Naast een mogelijkheid op de werkplek middels Skype voor business kan op elk gemeentekantoor een vergaderruimte worden voorzien van mogelijkheid om op afstand te vergaderen. Hiervoor initiëren we in 2017 een pilot met een voordelige oplossing tussen de gemeentekantoren in Bergambacht en Schoonhoven. Bij een succesvolle pilot en het besluit om videoconferencing algemeen te gaan inzetten is een investering nodig. De kapitaallasten worden vanaf 2021 ten laste van exploitatie gebracht. Daarvoor worden ze gedekt ten laste van de reserve Automatisering.	-40	-40	0	0	0
Eindtotaal	-4.018	-1.689	-492	-693	-1.144
<i>Bedragen x € 1.000</i>					